

Protocol lees- en/of spellingproblemen

november 2018

Inhoudsopgave

Inleiding	2
1. Wat is dyslexie	3
1.1 Bijkomende problemen	3
1.2 Specifieke risicofactoren	4
2. Groep 1 en 2	5
2.1 Stappenplan groep 1	6
2.2 Stappenplan groep 2	7
3. Groep 3	8
3.1 Signaleren van lees- en spellingproblemen in groep 3	8
3.2 Stappenplan groep 3	9
4. Groep 4	10
4.1 Signaleren van lees- en spellingproblemen in groep 4	10
4.2 Stappenplan groep 4	11
5. Groep 5 t/m 8	12
5.1 Mogelijke vakspecifieke moeilijkheden voor leerlingen met dyslexie	12
5.2 Stappenplan groep 5 t/m 8	13
6. Begeleiding bij stagnerende lees- en/of spellingontwikkeling	14
6.1 Niveaus van ondersteuning	15
6.2 Aandachtspunten voor de begeleiding van zwakke lezers	15
6.3 Aandachtspunten voor de begeleiding van spelling	16
6.4 Voorwaarden voor onderzoekstraject	17
7. Communicatie met ouders	18
7.1 Rol van de ouders bij lezen	18
7.2 Rol van de ouders bij spelling	18
8. Overgang van PO naar VO	19
Bijlagen	
1. Afsprakenkaart dyslexie	20
2. Poortwachter	22
3. Bouw!	23
4. Doubleren	24

Inleiding

In Nederland heeft ongeveer 10% van de leerlingen op de basisschool moeite met lezen. Ongeveer 4% van de leerlingen in het regulier basisonderwijs heeft dyslexie. (Blomert, 2006).

Dit protocol is bedoeld om leerkrachten een houvast te geven bij het vroegtijdig onderkennen en aanpakken van leesproblemen. Uit onderzoek is bekend dat hoe eerder leesproblemen kunnen worden opgespoord, hoe groter de kans is dat een interventieprogramma succes heeft. Voor een belangrijk deel kunnen leesproblemen dankzij vroegtijdig ingrijpen binnen het reguliere onderwijs worden verholpen. In sommige gevallen zijn de leesproblemen dermate complex en hardnekkig dat hulp van buitenaf noodzakelijk is om tot een nadere diagnose en hulp te komen.

Door uit te gaan van dit protocol waarin volgens vastomlijnde kaders wordt gewerkt, kan de aanpak van leesproblemen op een efficiënte wijze vorm krijgen.

Naast een planmatige aanpak om leesproblemen te voorkomen en te behandelen, staat in dit protocol ook beschreven hoe wij het onderwijs aanpassen in de vorm van compensatie en aanpassing van materialen en leerstof en de beoordeling hiervan.

1. Wat is dyslexie?

Vanuit Stichting Dyslexie (2008) wordt de volgende definitie van dyslexie gehanteerd:
Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau.

Dyslexie is het best omschreven als een combinatie van mogelijkheden en moeilijkheden die het leerproces beïnvloeden bij lezen, spellen, schrijven en vaak ook rekenen. Het komt voor bij alle niveaus van intelligentie. Uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken, dat ook bij leerlingen met een hoog IQ dyslexie voorkomt, de intelligentie compenseert het zwakke lezen en/of spellen niet. Op de DMT-toets (woordniveau) zullen de leerlingen dan ook zwak presteren.

1.1 Bijkomende problemen

De belemmeringen die dyslexie met zich meebrengt, beperken zich niet tot lees- en spellingtaken. Bekende bijkomende problemen zijn:

- Een trage verwerkingsnelheid van (talige) informatie. Dit heeft te maken met een algemeen automatiseringsprobleem. De prestaties nemen dan ook zichtbaar af bij dubbeltaken en werken onder tijdsdruk. Dit valt het meest op in toets situaties.
- Niet begrijpen van complexe vragen, terwijl de dyslectische leerling het antwoord wel weet. Dit komt doordat de dyslectische leerling moeite heeft met het plannen en vasthouden van de volgorde van denkstappen.
- Onthouden van meervoudige instructies, terwijl de dyslectische leerling afzonderlijke taken wel kan uitvoeren. Dit heeft te maken met het feit dat een dyslectische leerling vaak een beperkt korte termijn geheugen heeft.
- Het onthouden of ophalen van namen uit het geheugen. Dit is bijv. een probleem bij topografie.
- Auditieve en/of visuele perceptie. Dit heeft effect op de snelheid waarin auditieve en/of visuele informatie wordt verwerkt in het brein. Uitingen hiervan zijn moeite hebben met het overschrijven van het bord en (snel) opschrijven van informatie die wordt gedictieerd door de leerkracht.
- Een stoornis in de spraak- taalproductie, zoals woordvindingsmoeilijkheden.
- Motorische vaardigheden: veel dyslectische leerlingen hebben een zwak ontwikkelde fijne motoriek hetgeen zich bijvoorbeeld uit in een onleesbaar handschrift.
- Rekenproblemen: de meeste dyslectische leerlingen hebben moeite met bepaalde aspecten van rekenen, bijv. met (snel) hoofdrekenen, leren van tafels en onthouden van wiskundige symbolen. Daarnaast komt voor: omdraaien van getallen boven de 10, problemen met volgordes, leesfouten bij vraagstukken die woorden omvatten.

Kortom: dyslexie is een complex probleem, dat verder gaat dan niet goed kunnen lezen en/of spellen. Het heeft invloed op het gehele cognitieve functioneren en, als het niet op tijd wordt onderkend op school, ook op de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerling.

1.2 Risicofactoren voor dyslexie

Moeilijkheden met lezen en spellen geeft problemen met veel schoolse taken. Voordat leerlingen starten op school kunnen er al problemen zijn met de spraak- en/of taalontwikkeling.

Hieronder enkele risicofactoren voor dyslexie:

- Dyslexie in de familie.
- Vertraagde spraak- taalontwikkeling.
- Thuis wordt niet veel (voor-)gelezen.
- Onvoldoende beheersing van het Nederlands (als gevolg van meertaligheid).
- Hoorproblemen.
- Problemen met het algehele taalniveau, onthouden van namen, rijmen en snel benoemen van kleuren.

2. Groep 1 en 2

In de kleutergroep wordt gekeken naar signalen die zouden kunnen duiden op dyslexie, vooral bij leerlingen waarbij dyslexie in de familie zit. Tijdens het intakegesprek wordt bij de ouders navraag gedaan over eventuele problemen in de vroege taalontwikkeling. Bovendien is er een specifieke vraag naar dyslexie in de familie opgenomen op het intakeformulier.

In onderstaande tabel staat kort opgesomd tegen welke moeilijkheden leerlingen met een risico voor dyslexie eventueel al in de kleutergroepen kunnen aanlopen.

Problemen bij algemene leesactiviteiten	<ul style="list-style-type: none">- Trage verwerking van (talige) informatie als gevolg van een algemeen automatiseringsprobleem. De prestaties nemen zichtbaar af bij dubbeltaken en werken onder tijdsdruk.- Niet begrijpen van complexe vragen, terwijl ze het antwoord wel weten. Dit komt doordat de dyslectische leerling moeite heeft met het plannen en vasthouden van de volgorde van denkstappen.- Moeite met het onthouden van meervoudige instructies, terwijl de dyslectische leerling afzonderlijke taken wel kan uitvoeren. Dit heeft te maken met het feit dat de dyslectische leerling vaak een beperkt kortetermijngeheugen heeft.- Moeite met het onthouden of ophalen van namen uit het geheugen.- Woordvindingsmoeilijkheden.
Problemen bij voorbereidende leesactiviteiten	<ul style="list-style-type: none">- Moeite met het onthouden van de letter- klankkoppelingen (letterkennis).- Moeite met het snel en accuraat analyseren van losse klanken tot een gesproken woord (auditieve synthese).- Moeite met het aangeven van de positie van een klank in een woord.- Moeite met het verklanken van een woord als bepaalde klanken worden weggelaten of toegevoegd.
Problemen bij voorbereidende rekenactiviteiten	<ul style="list-style-type: none">- Problemen met het ordenen van objecten.

Het protocol lees- en/of spellingproblemen voor groep 1 en 2 sluit aan bij de tussendoelen beginnende geletterdheid. Deze tussendoelen brengen in beeld hoe de ontwikkeling in geletterdheid bij kinderen in de onderbouw (groep 1-3) verloopt. De volgende zeven domeinen zijn van toepassing op de ontwikkeling bij kleuters:

- Boekoriëntatie.
- Verhaalbegrip.
- Functies van geschreven taal.
- Relatie tussen gesproken en geschreven taal.
- Taalbewustzijn.
- Alfabetische principe.
- Functioneel 'schrijven' en 'lezen'.

Deze tussendoelen vormen het kader waarbinnen de ontwikkeling van geletterdheid gedurende de gehele kleuterperiode gevolgd kan worden. De doelen hoeven niet lineair te worden doorlopen en niet alle leerlingen behalen op hetzelfde moment eenzelfde niveau. Er is sprake van een cyclisch proces waarbij in de groep aan verschillende doelen tegelijk gewerkt wordt en waarbij verschillende doelen steeds terugkomen.

De ontwikkeling van de leerlingen wordt gevolgd door middel van (continue) observatie en het in kaart brengen van de ontwikkeling via het leerlingvolgsysteem, Leerlijn Jonge Kind.

In groep 2 worden de Cito-toetsen Taal voor Kleuters en Rekenen voor Kleuters afgenomen. Wij werken op school ook met het computerprogramma Bouw! middels een screening die plaatsvindt op vastgestelde momenten worden de resultaten bijgehouden. Als leerlingen op deze screening uitvallen krijgen zij een voorschotbenadering, een programma waarmee zij versterkt worden in leesvoorwaarden die nodig zijn voor de start van het leren lezen in groep 3.

Alle 5-jarigen krijgen met toestemming van ouders een logopedische screening van een logopediste. Hieruit kan het advies volgen dat een leerling logopedische behandeling nodig heeft en/of er worden adviezen gegeven aan de ouders en/of leerkracht.

2.1 Stappenplan groep 1

Stap	Moment in leerjaar	Acties
Stap 1	Aanvang groep 1	Stimuleren van geletterdheid middels de uitgangspunten van beginnende geletterdheid.
Stap 2	Januari	Alle leerlingen: Invullen Leerlijn Jonge Kind observatiesysteem.
Stap 3	Januari-Juni	Vertrouwd raken met het verschijnsel letters. Opbouwen van activiteiten met geluiden, klanken, woorddelen en trefwoorden beluisteren en onderscheiden. Ontwikkelen van kennis over geschreven taal. Aanbod verrijken voor leerlingen die onvoldoende opsteken van het aanbod van geletterde activiteiten.
Stap 4	Juni	Alle kinderen: Invullen Leerlijn Jonge Kind observatiesysteem.
Stap 5	Einde schooljaar	Overdracht naar de volgende groep.

2.2 Stappenplan groep 2

Stap	Moment in leerjaar	Acties
Stap 1	Aanvang groep 2	Opstellen groepsplan groep 2. Stimuleren van geletterdheid middels de uitgangspunten van beginnende geletterdheid. Vertrouwd raken met het verschijnsel letters. Opbouwen van activiteiten met geluiden, klanken, woorddelen en trefwoorden beluisteren en onderscheiden. Ontwikkelen van kennis over geschreven taal, kennis van de namen en klanken van letters analyse en synthese (elementaire leeshandeling).
Stap 2	Oktober	Alle leerlingen: Bouw! screening Gericht aanbod verrijken voor leerlingen met een onvoldoende klankbewustzijn (fonemisch en fonologisch) en letterkennis.
Stap 3	Januari	Alle leerlingen: Invullen Leerlijn Jonge Kind observatiesysteem Cito Taal voor Kleuters M2 Bouw! toets (Groeps)plan bijstellen met daarin aandacht voor leerlingen die onvoldoende opsteken van het aanbod aan geletterde activiteiten. Voortgangsgesprekken met ouders.
Stap 4	Januari-Juni	Aanbod verrijken voor leerlingen die onvoldoende opsteken van het aanbod van geletterde activiteiten.
stap 5	Februari	Start computerprogramma Bouw! voor selectie leerlingen.
Stap 6	Juni	Alle kinderen: Invullen Leerlijn Jonge Kind observatiesysteem (Cito Taal voor Kleuters E2) Bouw! toets Groepsplan evalueren. Voortgangsgesprekken met ouders.
Stap 7	Einde schooljaar	Overdracht naar de volgende groep.

3. Groep 3

In groep 3 wordt Veilig leren Lezen (Kim-versie) volledig met alle hulpmiddelen ingezet. Na elke kern wordt een toets afgenomen; deze wordt in digiregie verwerkt. Met behulp van de ingevoerde toetsgegevens in digiregie kan een kernplan gegenereerd worden. In dit kernplan worden alle leerlingen in de juiste aanpak gezet (zon/maan/ster). Er is een kernplan voor technisch lezen en spelling. Dit plan wordt binnen de klas uitgevoerd.

In de verlengde instructie wordt gebruik gemaakt van de volgende interventies:

- Veilig en Vlot en Veilig gespeld.
- Flitskaarten (letters).
- Extra digitaal materiaal te vinden in de leerkrachtassistent.

In overleg tussen groepsleerkracht en ib'er (en ouders) wordt besloten of extra begeleiding nodig is zoals bijv. starten met Bouw! of hulp van een logopedist.

3.1 Signaleren van lees- en spellingproblemen in groep 3

In onderstaande tabel staat kort opgesomd tegen welke moeilijkheden leerlingen met een risico voor dyslexie eventueel in groep 3 kunnen aanlopen.

Vaardigheid	Signaal
Fonemisch bewustzijn	<ul style="list-style-type: none">- Analyseren van woorden ('hakken') in losse klanken verloopt traag en/of foutief.- Samenvoegen van losse klanken tot een woord lukt niet of verloopt moeizaam.- Hersynthetiseren van een woord als bepaalde klanken worden weggelaten of toegevoegd lukt niet of verloopt moeizaam.
Letterkennis	<ul style="list-style-type: none">- Letters worden traag en/of foutief benoemd.
Lezen	<ul style="list-style-type: none">- Woorden worden traag en/of foutief benoemd.- Lang spellend lezen of vroeg radend lezen.- Lezen van teksten verloopt niet vloeiend.
Spellen	<ul style="list-style-type: none">- Woorden worden traag en/of foutief gespeld.- Kennis van spellingregels en -patronen wordt niet goed toegepast.- Schrijfactiviteiten worden moeizaam/traag uitgevoerd.- Spellingregels worden niet/moeizaam geautomatiseerd.- Fouten worden niet gecorrigeerd door de leerling zelf.

3.2 Stappenplan groep 3

Stap	Moment in leerjaar	Acties
Stap 1	Aanvang groep 3	Beginsituatie vastleggen.
Stap 2	Oktober/November	Tussenmeting 1 Herfstsignalering (VLL na kern 3) Wijzigingen in aanpak vermelden in het groepsplan.
Stap 3	Oktober/November – Januari/Februari	Interventieperiode 1a Differentiatie bij het technisch leesonderwijs, zoals verlengde instructie en extra leestijd. Eventueel op het individu gerichte en geïntensiveerde ondersteuning, uitgevoerd door een ondersteuner of de ib'er. Start computerprogramma Bouw! bij uitval.
Stap 4	Januari/Februari (nadat alle letters in de methode zijn aangeboden)	Hoofdmeting 1 Wintersignalering (VLL na kern 6) Lees-/spellingvaardigheden toetsen van alle leerlingen; - AVI - DMT - Cito Spelling M3 - Cito Woordenschat M3 Effect interventie van zwakke leerlingen vaststellen Evalueren groepsplan en opstellen nieuw groepsplan. Voortgangsgesprekken met ouders.
Stap 5	Januari/Februari – April	Interventieperiode 1b Differentiatie bij het technisch leesonderwijs, zoals verlengde instructie en extra leestijd. Eventueel op het individu gerichte en geïntensiveerde ondersteuning, uitgevoerd door een ondersteuner of de ib'er.
Stap 6	April	Tussenmeting 2: Lentesignalering (VLL na kern 9) Tussenmeting van de leesvaardigheid bij de zwakke lezers; Bij twijfel en/of IV-, V-score: - AVI M3 - DMT Effect interventie van zwakke leerlingen vaststellen en aanpassingen in de begeleiding in het groepsplan vermelden.
Stap 7	April – Mei/Juni	Interventieperiode 2 Differentiatie bij het technisch leesonderwijs, zoals verlengde instructie en extra leestijd. Eventueel op het individu gerichte en geïntensiveerde ondersteuning, uitgevoerd door een ondersteuner of de ib'er.

Stap 8	Mei/Juni	Hoofdmeting 2 Alle leerlingen: <ul style="list-style-type: none"> - Zomersignalering VLL Eindsignalering na kern 11 - AVI - DMT - Cito Spelling E3 - Cito Begrijpend Lezen E3 - Cito Woordenschat E3 Evalueren groepsplan, eindsituatie en effecten van de interventies evalueren. Advies begeleiding in groep 4 formuleren en bespreken met de leerkracht van groep 4. Voortgangsgesprekken met ouders.
--------	----------	---

4. Groep 4

In groep 4 is het van groot belang dat het leesproces goed op gang komt/ is gekomen. Er wordt in deze groep veel meer van de kinderen gevraagd op leesgebied bij meerdere vakken.

4.1 Signaleren van lees- en spellingproblemen in groep 4

In onderstaande tabel staat kort opgesomd tegen welke moeilijkheden leerlingen met een risico voor dyslexie eventueel in groep 4 kunnen aanlopen.

Vaardigheid	Signaal
Lezen	<ul style="list-style-type: none"> - Vermijdingsgedrag en/of hekel aan hardop lezen. - Lang spellend lezen of veel raden. - 'Struikelen' bij het lezen. - Woorden overslaan of delen van woorden weglaten.
Spellen	<ul style="list-style-type: none"> - Woorden worden fout gespeld; verkeerde klank-tekenkoppeling, weglaten, verwisselen of toevoegen van letters, medeklinkerreductie ('schr' wordt 'sch'), weglaten van lettergrepen, omdraaien van lettergrepen of -groepen etc. - Het spellen van woorden verloopt traag. - Kennis van spellingsregels en - patronen wordt niet toegepast. - Spellingregels worden niet/moeizaam in schrijfactiviteiten toegepast. - Fouten worden niet gecorrigeerd door de leerling zelf.

4.2 Stappenplan groep 4

Stap	Moment in leerjaar	Acties
Stap 1	Aanvang groep 4	Beginsituatie vastleggen van alle leerlingen wat betreft het technisch leesonderwijs en spelling. Opstellen groepsplan spelling.
Stap 2	Aanvang groep 4 – Oktober/November	Interventieperiode 1a Differentiatie bij het technisch leesonderwijs en spelling, zoals verlengde instructie en extra leestijd. Eventueel op het individu gerichte en geïntensiveerde ondersteuning, uitgevoerd door een ondersteuner of de ib'er.
Stap 3	Oktober/November	Tussenmeting 1 Tussenevaluatie groepsplan Bij twijfel en/of IV-, V-score <ul style="list-style-type: none"> - DMT - AVI - PI-dictee Voortgangsgesprekken met ouders.
Stap 4	Oktober/November - Januari/Februari	Interventieperiode 1b Differentiatie bij het technisch leesonderwijs en spelling, zoals verlengde instructie en extra leestijd. Eventueel op het individu gerichte en geïntensiveerde ondersteuning, uitgevoerd door een ondersteuner of de ib'er.
Stap 5	Januari/Februari	Hoofdmeting 1 Evalueren groepsplan Alle leerlingen: <ul style="list-style-type: none"> - DMT - AVI - Cito Spelling M4 - Cito Begrijpend Lezen M4 - Cito Woordenschat M4 Effect interventie van zwakke leerlingen vaststellen. Evalueren groepsplan en opstellen nieuw groepsplan. Voortgangsgesprekken met ouders.
Stap 6	Januari/Februari - April	Interventieperiode 2a Differentiatie bij het technisch leesonderwijs en spelling, zoals verlengde instructie en extra leestijd. Eventueel op het individu gerichte en geïntensiveerde ondersteuning, uitgevoerd door een ondersteuner of de ib'er.
Stap 7	April	Tussenmeting 2: Tussenevaluatie groepsplan Bij twijfel en/of IV-, V-score <ul style="list-style-type: none"> - DMT

		<ul style="list-style-type: none"> - AVI - PI-dictee <p>Wijzigingen in aanpak vermelden in het groepsplan Voortgangsgesprekken met ouders.</p>
Stap 8	April – Mei/Juni	<p>Interventieperiode 2b Differentiatie bij het technisch leesonderwijs en spelling, zoals verlengde instructie en extra leestijd. Eventueel op het individu gerichte en geïntensiveerde ondersteuning, uitgevoerd door een ondersteuner of de ib'er.</p>
Stap 9	Mei/Juni	<p>Hoofdmeting 2 Alle leerlingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - DMT - AVI - Cito Spelling E4 - Cito Begrijpend Lezen E4 - Cito Woordenschat E4 <p>Evalueren groepsplan, eindsituatie en effecten van de interventies evalueren. Advies begeleiding in groep 5 formuleren en bespreken met de leerkracht van groep 5. Voortgangsgesprekken met ouders.</p>

5. Groep 5 t/m 8

Leerlingen met dyslexie dreigen in de bovenbouw steeds verder achter te lopen, omdat het lezen bij hen traag verloopt en relatief veel energie vraagt. Hierdoor zijn ze steeds minder gemotiveerd om zelfstandig te lezen en oefenen ze steeds minder om een vlotte lezer te worden.

5.1 Mogelijke vakspecifieke moeilijkheden voor leerlingen met dyslexie

Vakgebied	Moeilijkheid
Algemeen: leren	<ul style="list-style-type: none"> - Beperkt arsenaal van leerstrategieën. - Trage verwerking van (talige) informatie als gevolg van een algemeen automatiseringsprobleem. De prestaties nemen zichtbaar af bij dubbeltaken en werken onder tijdsdruk, dit valt het meest op in toets situaties. - Niet begrijpen van complexe vragen, terwijl de dyslectische leerling het antwoord wel weet. Dit komt doordat de dyslectische leerling moeite heeft met het plannen en vasthouden van de volgorde van denkstappen. - Moeite met het onthouden van meervoudige instructies, terwijl de dyslectische leerling afzonderlijke taken wel kan uitvoeren. Dit heeft te maken met het feit dat de dyslectische leerling vaak een beperkt korte termijn- geheugen heeft. - Moeite met het overschrijven van het bord en het (snel)

	opschrijven van informatie die wordt gedictieerd. - Woordvindingsmoeilijkheden.
Rekenen	- Moeite met snel rekenen en onthouden van symbolen. - Omdraaien van getallen boven de tien. - Problemen met volgordes. - Leesfouten bij vraagstukken die woorden bevatten.
Wereldoriëntatie en zaakvakken	- Moeite met het onthouden of ophalen van namen uit het geheugen. dit is vooral een probleem bij topografie. - Moeite met het snel en accuraat lezen van (lange) teksten - Problemen met het maken van verslagen.
Vreemde talen/Engels	- Problemen met het leren van nieuwe woorden. - Moeite met het spellen van Engelse woorden. - Moeite met het lezen van Engelse woorden.

5.2 Stappenplan groep 5 t/m 8

Stap	Moment in leerjaar	Acties
Stap 1	Aanvang	Beginsituatie vastleggen van alle leerlingen wat betreft het technisch leesonderwijs en spelling. Opstellen groepsplan spelling. Leerkracht en de ib'er vullen samen met de leerling en ouders de afsprakenkaart dyslexie in als de leerling een dyslexieverklaring heeft. (zie bijlage 1)
Stap 2	Aanvang groep – Oktober/November	Interventieperiode 1a Differentiatie bij het technisch leesonderwijs en spelling, zoals verlengde instructie en extra leestijd. Eventueel op het individu gerichte en geïntensiveerde ondersteuning, uitgevoerd door een ondersteuner of de ib'er.
Stap 3	Oktober/November	Tussenmeting 1 Tussenevaluatie groepsplan Bij twijfel en/of IV-, V-score: - DMT - AVI - PI-dictee Wijzigingen in aanpak vermelden in het groepsplan. Voortgangsgesprekken met ouders.
Stap 4	Oktober/November Januari/Februari	Interventieperiode 1b Differentiatie bij het technisch leesonderwijs en spelling, zoals verlengde instructie en extra leestijd. Eventueel op het individu gerichte en geïntensiveerde ondersteuning, uitgevoerd door een ondersteuner of de ib'er.

Stap 5	Januari/Februari	<p>Hoofdmeting 1</p> <p>Evaluëren groepsplan</p> <p>Alle leerlingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - DMT - AVI - Cito Spelling M - Cito Begrijpend Lezen M - Cito Woordenschat M <p>Effect interventieperiode van zwakke leerlingen vaststellen.</p> <p>Evaluëren groepsplan en opstellen nieuw groepsplan.</p> <p>Voortgangsgesprekken met ouders.</p>
Stap 6	Januari/Februari - April	<p>Interventieperiode 2a</p> <p>Differentiatie bij het technisch leesonderwijs en spelling, zoals verlengde instructie en extra leestijd.</p> <p>Eventueel op het individu gerichte en geïntensiveerde ondersteuning, uitgevoerd door een ondersteuner of de ib'er.</p>
Stap 7	April	<p>Tussenmeting 2:</p> <p>Tussenevaluatie groepsplan</p> <p>Bij twijfel en/of IV-, V-score:</p> <ul style="list-style-type: none"> - DMT - AVI - PI-dictee <p>Wijzigingen in aanpak vermelden in het groepsplan</p> <p>Voortgangsgesprekken met ouders.</p>
Stap 8	April – Mei/Juni	<p>Interventieperiode 2b</p> <p>Differentiatie bij het technisch leesonderwijs en spelling, zoals verlengde instructie en extra leestijd.</p> <p>Eventueel op het individu gerichte en geïntensiveerde ondersteuning, uitgevoerd door een ondersteuner of de ib'er.</p>
Stap 9	<p>Mei/Juni*</p> <p>* groep 8 doet niet mee aan hoofdmeting 2</p>	<p>Hoofdmeting 2</p> <p>Alle leerlingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - DMT - AVI - Cito Spelling E - Cito Begrijpend Lezen E - Cito Woordenschat E <p>Evaluëren groepsplan, eindsituatie en effecten van de interventies evalueren.</p> <p>Voortgangsgesprekken met ouders.</p> <p>Advies begeleiding voor de volgende groep formuleren en bespreken met de betreffende leerkracht.</p> <p>Voortgangsgesprekken met ouders.</p>

6. Begeleiding bij stagnerende lees- en/of spellingontwikkeling

Wij begeleiden leerlingen met (ernstige) lees- en/of spellingproblemen op een systematische manier. Daarom is het noodzakelijk, om naar aanleiding van de toetsresultaten en observaties een plan van handelen (groeps- of individueel plan) op te stellen.

De begeleiding van de kinderen met lees- en spellingproblemen maakt onderdeel uit van de zorgstructuur binnen de groep en zal dus ook binnen die groep door de groepsleerkracht plaatsvinden. De begeleiding vindt plaats met de reguliere lesmethoden, aangevuld met begeleidingstechnieken die zijn afgestemd op de problematiek van het kind.

Indien de begeleiding binnen de groep onvoldoende oplevert of organisatorisch niet haalbaar is, wordt onderzocht of er mogelijkheden zijn voor begeleiding buiten de klas.

De groepsleerkracht stelt een plan van handelen op, eventueel met hulp van de ib'er. Ouders worden op de hoogte gesteld van de inhoud van het plan. Ook bij de evaluatie van het plan en bij het eventuele opstellen van een nieuw plan worden ouders op de hoogte gesteld.

In dit plan van handelen staan de interventiedoelen, de werkwijzen en materialen waarmee de doelen bereikt kunnen worden. Ook de ouders worden eventueel ingeschakeld bij de uitvoering van dit plan. In het plan staat tevens een korte evaluatie van elk interventiemoment en de te nemen stappen.

Het is cruciaal om de resultaten van de begeleiding systematisch bij te houden en bij de evaluatie aan te geven wat er wel en niet werkt en welk doel er wel en niet bereikt is. Ook staat in dat plan aangegeven wanneer en met wie een interventieperiode geëvalueerd en bijgesteld zal worden en met welke toetsinstrumenten de effecten van de begeleiding zullen worden vastgesteld.

Ter onderbouwing van het vermoeden van EED moet er verplichte ondersteuning zijn geboden op ondersteuningsniveau 2 en 3.

Hieronder worden de niveaus van ondersteuning beschreven.

6.1 Niveaus van ondersteuning

Niveau 1: Goed lees- en spellingonderwijs in klassenverband

Het gaat hierbij om het effectief gebruik van de methode, het bieden van voldoende tijd voor leesonderwijs, het herhalen van de klassikale instructie (verlengde instructie) aan de instructietafel, het hanteren van een leerlingvolgsysteem en de kwaliteit van de instructie en het klassenmanagement. Wanneer uit een hoofdmeting blijkt dat ondersteuningsniveau 1 onvoldoende aansluit bij de onderwijsbehoeften van een leerling, wordt ondersteuning op niveau 2 aangeboden.

In het schooljaar 2018-2019 wordt er bekeken of we op een andere manier invulling gaan geven aan het technisch leesonderwijs en/of we gebruik gaan maken van een technisch lezen methode. Carla Stellaard van Leestalent zal hierin met ons meedenken.

Niveau 2: Extra zorg in de groepssituatie door de leerkracht

Het gaat hier om een vorm van begeleiding waarbij extra, aangepaste instructie en begeleide inoefening centraal staan.

Dit betekent:

- Meer instructie, meer leertijd, en meer oefentijd.
- Aangepaste instructie in kleinere stappen, extra feedback en gelegenheid tot verwerking.

- Gebruik van aanvullende materialen uit de lees- en spellingmethode, eventueel materiaal uit andere methodes.

Uitgangspunt voor een handelingsplan op niveau 1 en 2 is zoveel mogelijk materialen van de reguliere methode in te zetten. Dit om didactische verwarring te voorkomen. Herhaling van de instructie aan de instructietafel is niet voldoende voor ondersteuningsniveau 2. Als bij de evaluatie van het handelingsplan blijkt dat het effect onvoldoende is, kunnen in overleg met de ib'er andere programma's/materialen ingezet worden. Na hoofdmeting 2 moet, als blijkt dat de ondersteuning op niveau 2 onvoldoende vooruitgang heeft opgeleverd, in ieder geval naast ondersteuning op niveau 2 ook ondersteuning op niveau 3 aangeboden worden.

Niveau 3: Specifieke interventies uitgevoerd en/of ondersteund door de zorgspecialist in de school

Het gaat hierbij om een vorm van een extra intensieve en systematische aanpak door het inzetten van een specifieke interventie. De zorgspecialist kan ook een logopedist zijn.

Dit betekent:

- Zeer intensieve begeleiding met een aanvullend leesprogramma of verdere intensivering vanuit de leesmethode.
- 3 x 20 minuten per week begeleiding.
- Liefst individueel en anders in een groepje van maximaal vier leerlingen.
- Hulp gericht op de hiaten in de ontwikkeling van vaardigheden van de individuele leerling. Denk aan een nulmeting die kan bestaan uit een kwalitatieve en kwantitatieve analyse van het leesgedrag met niveautoetsen.

Niveau 4: Interventie door een extern deskundige

Wanneer een leerling ondanks alle inspanningen onvoldoende vooruit gaat en er zelfs sprake is van stagnatie, wordt externe hulp ingeroepen. Dit gebeurt in overleg met de ouders. Goed overleg tussen de verschillende betrokkenen is van groot belang om de hulp zo efficiënt mogelijk te laten zijn.

6.2 Aandachtspunten voor de begeleiding van zwakke lezers

Hieronder volgt een lijst met mogelijke interventies. Het is van belang dat interventies worden gekozen op grond van analyse en observatie. Evalueer wat werkt voor een leerling en wat niet. Zo kom je tot ondersteuning op maat.

- Observeer welke leesstrategieën een leerling uit zichzelf gebruikt.
- Bouw zoveel kort mogelijke leesmomenen in. Dit kan van alles zijn, een spelletje waarbij gelezen moet worden, flitsoefening, boekje lezen. Vaker kort is veel beter dan 1x lang. Deze leesmomenen moeten worden genoemd in de aanpak van het plan voor technisch lezen voor de verlengde instructiegroep. Dit is belangrijk voor dossiervorming.
- Biedt gerichte oefening van technisch lezen, tot AVI-plus is bereikt of gedurende de hele schoolperiode.
- Streef naar een vooruitgang van één AVI-instructieniveau per half jaar. Bereik je dat niet, intensiveer dan de begeleiding.
- Zorg dat de leerling geoefende vaardigheden altijd direct leert toepassen bij het lezen van een tekst. Hierbij zal de leerling de hulp van de leerkracht nodig hebben.

- In groep 5-8 ligt de nadruk op vloeiend lezen. Laat de leerling nooit zwoegen op een moeilijk woord. Help hem door het woord visueel te structureren of het eerste woorddeel voor te zeggen.
- Schep voldoende mogelijkheden voor zwakke lezers dat zij veel 'leeskilometers' kunnen maken door vrij boeken te lezen, afwisselend individueel en met een leesmaatje.
- Sta hulpmiddelen als bijwijzen met een vinger of leeskaartje in alle groepen toe.
- Geef dyslectische/leeszwakke leerlingen geen onvoorbereide hardop leesbeurten in de groep. Laat hen de tekst voorbereiden.
- Bied de leerling voldoende leestijd, zowel tijdens de lessen als tijdens proefwerken en toetsen.
- Laat leerlingen met dyslexie niet onder tijdsdruk lezen.
- Maak duidelijke afspraken met de leerling over het lezen van teksten tijdens toetsmomenten en groepsactiviteiten en leg deze vast.

Materialen:

- DMT-oefenmap, of anders bij activiteiten rond voortgezet technisch lezen, 2x per week in een klein groepje extra leesinstructie. Map staat in de orthotheek.
- Speciale leesbegeleiding van Luc Koning. Deze map staat in de orthotheek.
- Flitskaarten, flits letters en woorden.

6.3 Aandachtspunten voor de begeleiding van spelling

Hieronder volgt een lijst met mogelijke interventies. Het is van belang dat interventies worden gekozen op grond van analyse en observatie. Evalueer wat werkt voor een leerling en wat niet. Zo kom je tot ondersteuning op maat.

- Vergroot het inzicht in de logica van geschreven taal, waarbij de structuur van geschreven taal zoveel mogelijk wordt gevisualiseerd en waarbij nauw wordt aangesloten bij succesvolle denkstappen en ezelsbruggetjes die een dyslectische leerling al gebruikt om spellingpatronen te onthouden.
- Geef expliciete instructie én begeleidde inoefening van spellingregels, spellingpatronen en het correct toepassen van interpunctie.
- Stimuleer het gebruik van de spellingregels die de leerling op zijn tafel kan leggen tijdens schrijfactiviteiten.
- Maak altijd duidelijke afspraken met de leerling wanneer je op spellingregels let bij schrijfproducten en op welke spellingregels je dan let.
- Leer dyslectische kinderen wanneer het belangrijk is dat een schrijfproduct foutloos wordt opgeleverd en wanneer niet.
- Bij leerlingen met overwegend spellingproblemen, is het verstandig ook aandacht te besteden aan het lezen, omdat veel spellingproblemen voortkomen uit zwakke decodeervaardigheden.

6.4 Voorwaarden voor onderzoekstraject

Hardnekkigheid blijkt wanneer er extra planmatige en intensieve didactische maatregelen zijn geboden die nauwelijks tot resultaat hebben geleid.

Wanneer op niveau 2 en 3 hulp is aangeboden en deze transparant en op navolgbare wijze is vastgelegd, én de resultaten van de leerling voldoen aan de criteria van achterstand, kan de leerling worden aangemeld voor EED-zorg. EED staat voor Ernstige Enkelvoudige Dyslexie. De criteria voor het doorzetten van het dossier voor nadere diagnostiek is te vinden in bijlage 2. Poortwachter.

Als uit het onderzoek blijkt dat het kind dyslectisch is en behoort tot de 10% zwakste lezers van Nederland komt het kind in aanmerking voor een vergoede behandeling.

Vaak komen kinderen niet voor het onderzoek in aanmerking, maar blijft de verdenking van dyslexie. Je ziet dat vooral aan hoge scores voor rekenen en vaak ook begrijpend lezen, tegen lage scores voor lezen en vaak ook spelling. De tempotoets rekenen is vaak ook zwak. Deze kinderen blijven in de instructiegroep. Indien de leerkracht zich zorgen maakt wordt dit besproken met de ib'er om te bepalen of verder onderzoek noodzakelijk is.

7. Communicatie met ouders

Als er sprake is van hardnekkige lees- en spellingproblemen wordt er met ouders besproken op welke manier hun kind het best begeleid kan worden. In het geval van ernstige lees-/spellingproblemen is het vertrouwen en de medewerking van ouders nodig om tot goede resultaten te kunnen komen.

Daarbij is niet alleen het lees- en spellingsniveau van belang, maar ook het sociaal-emotioneel functioneren van de leerling.

7.1 Rol van de ouders bij lezen

Hulp van de ouders heeft alleen zin als zij een actieve rol willen spelen bij het verbeteren van de leesontwikkeling van hun kind. Het gaat daarbij om kwaliteit en de regelmaat van hun inzet. Vier keer per week een kwartier de volle aandacht is effectiever dan één keer per week een uur. De begeleiding op school en thuis moet in elkaars verlengde liggen. De leerkracht geeft op school instructie op het niveau dat het kind net aankan en ouders ondersteunen het beheersingsniveau.

Voorwaarde is dat de relatie tussen ouders en kind ontspannen is zodat het leesplezier van het kind voorop blijft staan. In een oudergesprek kunnen ouders tips krijgen over keuze van leesmateriaal, samen lezen, verbeteren van fouten enz.

7.2 Rol van de ouders bij spelling

Het thuis oefenen vindt plaats ter ondersteuning van het oefenen op school. Het thuis oefenen kan betere resultaten opleveren als ouders tips krijgen over hoe ze het dictee met hun kind kunnen oefenen.

De ouders zijn vaak terecht bezorgd over de vorderingen van hun kind. Ze kunnen veel doen om de positieve leerhouding, het leesplezier en de emotionele ontwikkeling te bevorderen. De leerkracht brengt regelmatig de ouders op de hoogte van de vorderingen van het handelings- en/of begeleidingsplan, en geeft hen adviezen voor de thuissituatie.

Te denken valt aan de volgende adviezen:

- Veel voorlezen.
- Kind stimuleren te vertellen over gebeurtenissen.
- Rustig en duidelijk praten.
- Fouten in zinsbouw en uitspraak verbeteren door de zin goed te herhalen, zonder de fout daadwerkelijk te benoemen.
- Abstracte begrippen als dagen, maanden, kleuren, links/rechts oefenen.
- Regelmatig praten over hoe het op school gaat.
- Benadrukken wat het kind goed kan.
- Helpen bij het huiswerk: verdelen in stappen.
- Rustige omgeving scheppen.
- Eventuele problemen met de leerkracht bespreken.
- Verwachten dat vooruitgang gestaag gaat door veel oefenen.
- Verwachten dat kleine foutjes gemaakt blijven worden (de/het/een).
- Moeilijke woorden bespreken, om zo de woordenschat te vergroten.
- Fouten in spontane geschreven taal niet aanrekenen.
- Boodschappen laten doen en zelf laten betalen.
- Kaartlezen op vakantie / in de auto.

8. Overgang van PO naar VO

De gesignaleerde lees- en/of spellingproblemen en de gegeven begeleiding moeten tijdig (uiterlijk eind groep 7) en duidelijk met ouders besproken worden, zodat ouders hier rekening mee kunnen houden bij de keuze van school/type van voortgezet onderwijs. Tevens dient de school voor voortgezet onderwijs (via zgn. 'koude' en 'warme' overdracht) tijdig en afdoende te worden geïnformeerd, zodat de kinderen zo ononderbroken mogelijk begeleid kunnen worden bij hun verdere lees- en/of spellingontwikkeling.

Bij leerlingen met ernstige lees- en/of spellingproblemen geeft de leerkracht extra informatie met betrekking tot:

- Heeft de leerling wel/geen dyslexieverklaring?
- Welke lees- en/of spellingproblemen zijn gesignaleerd?
- Welke aanpassingen met betrekking tot het aanbod en verwerking van het lezen en/of spellen hebben er in het BaO plaatsgevonden? (o.a. aanpassingen aan programma, extra hulp, hulpmiddelen, huiswerk, inzet ouders, compenserende/dispenserende maatregelen)?
- Wat waren de resultaten van deze aanpassingen?
- Wat is het huidige lees- en spellingsniveau?
- Sociaal-emotioneel functioneren van de leerling.

Bijlage 1. Afsprakenkaart dyslexie

Afsprakenkaart dyslexie

Naam:.....

Deze kaart gaat in per en is geldig totdat er nieuwe afspraken worden gemaakt tussen leerling, leerkracht, ouders en ib'er.

Toetsen algemeen:

- Ik krijg extra tijd voor alle (Cito) toetsen, behalve bij AVI en DMT.
- Ik mag de Cito toetsen op de computer maken.
- Ik mag een (Cito) toets in meerdere delen maken.
- Onvoldoende gemaakte toetsen mag ik mondeling herkansen.
- Toetsen krijg ik in vergroot lettertype en/of op A3-formaat.
- Ik maak gebruik van een markeerstift.
- De volgende toetsen mag ik (geheel of gedeeltelijk) mondeling doen:
 - Topografie
 - Engelse Taal
 - Aardrijkskunde
 - Geschiedenis
 - Biologie
 -

Lezen:

- Ik krijg auditieve ondersteuning bij teksten.
- Ik hoef niet onvoorbereid hardop te lezen.
- Ik krijg vergrote teksten bij lezen.
- Ik krijg de teksten mee naar huis, zodat ik ze samen met mijn ouders kan voorbereiden.

Spelling:

- Opgaven die niets met spelling te maken hebben worden alleen op de inhoud beoordeeld.
- Ik maak gebruik van een kladblaadje tijdens de dictees.
- Ik maak gebruik van het stroomschema van werkwoordspelling tijdens de les en dictees.
- Ik maak tijdens de les gebruik van de spiekbladen.
- Bij Engels worden geen spellingcijfers gehanteerd.
- Ik hoef minder over te schrijven; ik hoef bijvoorbeeld maar een woord in te vullen en niet de hele zin over te schrijven.
- Mijn ouders krijgen de dicteewoorden gemaild om thuis te oefenen.
- Ik krijg extra tijd voor schrijftaken.
- Ik mag alle hulpmiddelen gebruiken die leiden tot minder spelfouten zoals woordenboek, regelkaart, tekstverwerker met spellingcontrole, etc.
- Ik krijg extra hulp bij het schrijven van verhalen/verslagen/werkstukken.

Taal:

- Teksten die van het bord overgeschreven moeten worden, krijg ik op een blad.
- Ik maak een deel van de taalopdrachten schriftelijk, de rest doe ik mondeling.
- Stelopdrachten mogen korter zijn.
- Ik mag altijd een woordenboek gebruiken.

Rekenen:

- Ik mag altijd een tafelkaart gebruiken, ook bij toetsen.
- Ik mag een kladblaadje gebruiken bij handig rekenen en hoofdrekenen.

Topografie:

- De hoeveelheid topografie wordt in overleg beperkt.
- De topografiekaart wordt op A3 vergroot.
- Bij een toets word ik niet op spelling beoordeeld.

Zaakvakken:

- Ik krijg de boeken mee naar huis en lees samen met mijn ouders de teksten als voorbereiding.
- Ik krijg de samenvatting/vragen/antwoorden van de zaakvakken mee naar huis om te leren.

Overig:

- Ik krijg minder vragen bij een opdracht bij het vak.....
- Ik krijg minder taken op mijn weektaak.
- De hoeveelheid huiswerk wordt beperkt.
- Het werk dat in de klas niet af is, wordt niet mee naar huis gegeven.
- Ik maak gebruik van een ondersteunend programma (bijv. Read&Write)

Als je dyslexie hebt kun je dit zelf:

Wees handig:

- vraag of je een leesbeurt mag voorbereiden.
- vraag of je aantekeningen kunt kopiëren uit de handleiding of van een klasgenoot.
- begin tijdig met het leren van proefwerken en zorg zelf voor een goede planning.

Wees slim:

- vraag hulp als je iets niet snapt.
- vraag extra tijd als je dat nodig hebt.
- werk niet sneller dan je kunt.
- kijk je werk goed na (haal zelf de fouten eruit)

Handtekening:

Leerling

Ouder(s)

Leerkracht

Ib'er

Bijlage 2. Poortwachter

Binnen de Hoeksche Waard wordt een leerling met het vermoeden van EED bij de poortwachter aangemeld.

Zij hanteert hiervoor het onderstaande stroomschema en genoemde criteria.

Stroomschema aanmelding voor dyslexie onderzoek

(In dit stroomschema wordt met ouder(s) bedoeld de wettelijke gezagsdrager(s) van de leerling.)

1. Overleg en voorbereiding met de ouder(s) van de leerling m.b.t. het door de school geadviseerde ondersteuningstraject aanvraag dyslexie onderzoek en indien van toepassing dyslexiezorg (EED).
2. School vult aanmeldformulier/leerlingdossier dyslexie in.
3. Aanmeldformulier wordt ondertekend door school en ouder(s) van de leerling.
4. Aanmeldformulier wordt met bijlagen ingediend bij het loket van het SWV: r.jongkind@swv-drechtsteden.nl
5. Het loket checkt de aanmelding op volledigheid.
6. Het loket stuurt een ontvangstbevestiging van de aanmelding aan de school en de ouder(s) van de leerling.
7. Het loket zet de aanmelding door naar de betrokken functionaris van het SWV, belast met de beoordeling van de aanvraag.
8. De functionaris, belast met de beoordeling van de aanmelding, koppelt het al of niet doorzetten van de aanmelding voor diagnostisch dyslexie onderzoek terug naar het loket. In geval de aanmelding niet kan worden doorgezet voor onderzoek wordt de reden tot afwijzing door de functionaris van het SWV gemotiveerd.
9. Een afwijzing wordt gemotiveerd medegedeeld aan de school en ouder(s) van de leerling.
10. Het doorzetten van de aanmelding voor diagnostisch dyslexie onderzoek wordt medegedeeld aan de school en de ouder(s) met gebruik van een standaard modelbrief.
11. De school en de ouder(s) bepalen in onderling overleg een door de Service Organisatie gecontracteerde zorgaanbieder.
12. De school meldt de leerling aan bij de zorgaanbieder met het meesturen van de standaard modelbrief, bedoeld onder 10 en draagt met toestemming van de ouder(s) het leerlingdossier over aan de zorgaanbieder.

Criteria t.b.v. het doorzetten van het dossier voor nadere diagnostiek (EED)

Aanmeldformulieren worden wat betreft het doorzetten voor diagnostisch dyslexie onderzoek beoordeeld op de volgende criteria:

- Op het aanmeldformulier is aantoonbaar dat de leerling op drie opeenvolgende toetsmomenten van Cito een E score op DMT (en/of spellen) heeft gescoord. Alleen E scores bij lezen DMT voldoet .
- Bij spellen moet de E gecombineerd worden met een minimaal een D bij de DMT. M.a.w. kinderen die alleen met de spelling een E scores komen niet in aanmerking voor vergoede diagnose.
- Overige strikte voorwaarden: de school heeft aantoonbaar gedurende twee periodes extra begeleiding voor lezen/spellen aan de leerling aangeboden en uitgevoerd om de achterstand te voorkomen. Dit vereist kwalitatief voldoende handelingsplannen/groepsplannen.
- Er is geen sprake van comorbiditeit.

Bijlage 3. Bouw!

Wat is Bouw! ?

Bouw! is het unieke interventieprogramma waarmee leesproblemen bij risicoleerlingen in groep 2 t/m 4 effectief kunnen worden voorkomen. Het kind leert, de tutor stuurt en de computer wijst de weg. Ouders, grootouders, leerlingen uit hogere groepen, of vrijwilligers fungeren als tutor. Bouw! bestaat uit meer dan vijfhonderd online computerlessen voor het aanleren, oefenen, herhalen en toepassen van de leerstof. Ze zijn voorzien van heldere instructies voor de tutor, zodat er zowel op school als thuis mee gewerkt kan worden. Wetenschappers van de Universiteit van Amsterdam (hierna UvA) hebben aangetoond dat de combinatie van gestructureerde computeroefeningen met gerichte ondersteuning van de tutor, zeer effectief is.

Preventieve aanpak

Een preventieve aanpak helpt leesproblemen voorkomen in plaats van 'genezen'. De beschreven preventieve benadering met Bouw! stelt scholen in staat vroegtijdig proactief te handelen in plaats van wachten op het ontwikkelen van leesproblemen en achteraf remediëren. De aandacht verschuift naar het tijdig ontdekken van risicolezers en het geven van aangepaste instructie.

Starten midden groep 2, begin groep 3

Uit onderzoek blijkt Bouw! het meest effectief wanneer er halverwege groep 2 gestart wordt (Zijlstra, 2015). Waarom is de vroege start zo belangrijk? Door kleuters met een laag beginnende geletterdheid te laten werken met Bouw!, krijgen zij meer zelfvertrouwen en daardoor ook meer motivatie om te leren lezen. Als een kleuter iets moeilijk vindt, zal hij of zij er geen interesse voor ontwikkelen en de activiteiten ook minder actief meedoen of bepaalde taakjes niet kiezen. Sommige kleuters hebben meer expliciete instructie nodig dan anderen om goed voorbereid naar groep 3 te gaan. Dit blijkt uit het feit dat de ontwikkelingsachterstand over het algemeen alleen maar groter wordt over tijd. Als een kind eenmaal een leesprobleem heeft is het veel moeilijker om gemotiveerd te blijven en loopt het kind een risico om in een negatieve spiraal terecht te komen. Door vroeg te starten met Bouw! kun je dit voor zijn. De inzet van Bouw! vanaf begin groep 3 (Start rond herfstsignalering) is ook onderzocht en effectief gebleken.

Een school kan kiezen om Bouw! op een later moment in te zetten. Zo wordt Bouw! ook ingezet op SBO-scholen. Ook deze inzet blijkt uit de effectiviteitsstudie effectief (zie Regtvoort et al, 2013). De inzet van Bouw! op speciale basisscholen geldt vaak meer als curatief dan preventief. Lexima kent vanaf de zomer 2014 ook cluster 2 en 4 scholen die werken met Bouw! en reguliere basisscholen die Bouw! als een curatief programma inzetten. Ook in deze situatie kan Bouw! effectief zijn. Belangrijk hierbij is dat de school het doel van het programma bij de leerling goed omschrijft in het groepsplan.

Voor meer informatie over Bouw! zie het visie- en beleidsplan opgesteld in schooljaar 2016-2017.

Bijlage 4. Doubleren

Bij doubleren telt de (didactische) leeftijd door en wordt geadviseerd te kijken naar de vaardigheidsscores. Let op bij afname DMT bij een dubbelende leerling in groep 3. Zie voor meer achtergrond de richtlijn omgaan met doublures.

<https://www.nkd.nl/app/uploads/2018/02/20180205Richtlijn-Omgaan-met-doublures.pdf>